

Har du koll på elmarknaden?

I CENTRUM Hur fungerar egentligen elmarknaden? Hur sätts elpriset, varifrån kommer elen och vad innebär egentligen kärnkraftsskatten? Kärnpunkten reder ut begreppen.

■ TEXT: Maria Roth och Yvonne Jonsson ILLUSTRATION: Annika Örnborg och Malin Högstedt

Vad ingår i elpriset?

När du betalar elräkningen därhemma består din elkostnad av tre delar: kostnaden för elen, elnätet och skatter/avgifter. Skatter och avgifter – i form av energiskatt, elcertifikatssavgift samt moms – utgör ungefär 40 procent av det totala elpriset som konsumenten betalar.

Sedan elmarknaden avreglerades 1996 har skattenivån tredubblats och nästan hälften av konsumentpriset är en effekt av politiska beslut. ●

Hur sätts elpriset?

Den nordiska elbörsen Nord Pool i Oslo är en handelsplats för elproducenter och elhandelsföretag. Nord Pool fungerar som vilken råvarubörs som helst. Elpriset sätts timme för timme årets alla dagar och styrs av utbud och efterfrågan. Den som bjuder lägst för att täcka elbehovet sätter priset för samtliga producenter.

Den nordiska elmarknaden är nära sammankopplad med elmarknaderna i Europa. Därför påverkas även vårt elpris av vad som händer där. Kol är det billigaste sättet att producera tillräckligt mycket el, och är därmed pris-sättande på kontinenten i dagsläget. Vid sidan av den fysiska elhandelsmarknaden finns även en finansiell marknad där aktörer kan säkra elpriset för variationer i spotpriset under olika tidsperioder framöver, så kallade terminskontrakt. Slutkunder kan bland annat därigenom erbjudas elavtal med fast pris. ●

Vad är elcertifikat?

Sedan 2012 har Sverige och Norge en gemensam elcertifikatsmarknad. Genom ett marknadsbaserat stödssystem är syftet att öka produktionen av förnybar el. **De som producerar förnybar el får ett elcertifikat av staten för varje producerad megawattimme.** Producenten kan sedan sälja elcertifikatet till andra elleverantörer, som är skyldiga att köpa en viss mängd elcertifikat i förhållande till sin elförsäljning. För konsumenten är kostnaden för elcertifikat inbakat i elpriset. År 2014 var kostnaden för elcertifikat 2,8 öre per kilowattimme exklusive moms. ●

Hur får OKG betalt för sin el?

OKG AB säljer den el som reaktorerna producerar till självkostnadspris till respektive delägare i bolaget, Uniper (54,5 procent) och Fortum (45,5 procent). ●

Varifrån kommer elen?

Sveriges elproduktion 2015 var totalt 159 TWh (miljarder kilowattimmar), varav rekordmycket el, drygt 22 TWh, exporterades. ●

98 procent av Sveriges elproduktion har mycket små klimatpåverkande utsläpp. Fossilbaserad kraft ingår i kategorin Övriga.

Vad är utsläppsrätter?

Handel med utsläppsrätter är ett verktyg inom EU för att minska utsläpp av växthusgaser enligt Kyoprotokollet. Varje utsläppsrätt ger rätt att släppa ut ett ton koldioxid. Industrier och kraftverk som har stora koldioxidutsläpp samt flyget ingår i systemet. En viss del av utsläppsrätterna delas ut gratis och resterande auktioneras ut. Den som vill kan frivilligt köpa utsläppsrätter, även privatpersoner.

Ett stort överskott på utsläppsrätter har byggts upp genom åren. Det innebär lägre kostnader för elproduktionen som släpper ut koldioxid och leder till en dämpning av elpriset. En reformering av handelssystemet är på gång inom EU. ●

Vad händer när marknadspriset är lägre än produktionskostnaden?

Får vi inte betalt för våra kostnader går verksamheten med förlust. Om det pågår under en längre period innebär det att ägarna får svårt att investera. Går det så långt att det skulle leda till en förtida stängning av all kärnkraft innebär det stora förluster för samhället och problem med elförsörjningen. **I det längre perspektivet kommer det i så fall att öka elkundernas och samhällets kostnader.** ●

Vad innebär kärnkraftsskatten?

Omkring 40 procent av kärnkraftens kostnader består av skatter och avgifter. De svenska kärnkraftsföretagen betalar en effektskatt baserad på reaktorernas effekt, oavsett hur mycket el som produceras. Ett undantag från regeln är när en reaktor är ur drift mer än 90 dagar, då reduceras skatten. Någon liknande skatt finns inte i andra länder eller för andra produktionsslag. Det gör att el från svensk kärnkraft inte konkurrerar på lika villkor.

I augusti 2015 höjdes effektskatten från 6 till 7 öre/kWh, vilket innebär att kärnkraftsskatten från OKG årligen genererar drygt 1 miljard till statskassan. För 2016 beräknas kärnkraftsskatten utgöra 23 procent av produktionskostnaden. ●

Vad innebär effektbalans?

Eftersom el inte kan lagras i en större omfattning, måste det alltid finnas en balans mellan hur mycket el som produceras och hur mycket el som används. Detta kallas effektbalans. **Om användningen av el skulle bli större än vad som för stunden produceras, eller importeras, uppstår en elleffektbrist.** Effektbrist i elsystemet uppstår om elnätet blir överbelastat, till exempel om några stora kraftverk får driftavbrott, eller om det blir riktigt kallt och industrin går för fullt. ●
Läs mer om effektbalans på sidan 21!